

The effect of the doctrine of resistance on the resistance of Yemen's Ansarullah against the Saudi coalition

Mohammad Torabi¹ - Zahra Nasri²

Abstract

Without a doubt, the formation of the Ansar Allah movement in Yemen and its rapid and influential growth and development should be evaluated among the consequences of the Iranian Islamic Revolution at the level of the West Asian region. A movement that, inspired by the ideas and ideals of the Islamic Revolution and using the policy and doctrine of resistance, was able to become one of the most effective political movements in the region in a short period of time. In such a situation, Saudi Arabia, by forming a coalition of Arab countries, started its air attack against Yemen's Ansarullah, claiming to support the resigned president of this country, and this process continues. The question of the research is how the doctrine of resistance has influenced the resistance of Yemen's Ansarullah in the process of the Saudi coalition war with this country? The hypothesis of this research is that considering the impact of the Islamic Revolution of Iran on the Yemeni Ansarullah movement, it seems that the doctrine of resistance has had an impact more than anything else from an ideological and intellectual point of view and through role modeling in the Saudi coalition war with this country.

Key words: Saudi coalition, Houthis, Yemeni Ansar Allah, West Asia, doctrine of resistance.

¹ Assistant Professor of Islamic Azad University, Qom Branch. Iran.

M.hasani555@gmail.com

²Phd student of political science majoring in Iranian issues, Islamic Azad University, Qom branch, Qom, Iran.

Z_nasri65@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۲ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۱

Knowledge of political interpretation

Vol 4, No 14, Winter 2022

ppt 91-116

دانش تفسیر سیاسی

سال چهارم، شماره ۱۴، زمستان ۱۴۰۱

صفحات ۹۱-۱۱۶

تأثیر دگرترین مقاومت بر مقاومت انصار الله یمن در برابر ائتلاف سعودی

محمد ترابی^۱

زهرا نصری^۲

چکیده

بدون تردید شکل‌گیری جنبش انصار الله در یمن و رشد و توسعه سریع و تأثیرگذار آن را باید از جمله پیامدهای انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه غرب آسیا ارزیابی نمود. جنبشی که با الهام از اندیشه‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی و بهره‌گیری از خط‌مشی و دگرترین مقاومت توانست در مدت کوتاهی به یکی از مؤثرترین حرکت‌های سیاسی در سطح منطقه تبدیل گردد. در چنین شرایطی عربستان سعودی با تشکیل ائتلافی از کشورهای عربی، تهاجم هوایی خود را علیه انصار الله یمن با ادعای حمایت از رئیس‌جمهور مستعفی این کشور، آغاز کرد که همچنان این روند ادامه دارد. سؤال پژوهش این است که چگونه دگرترین مقاومت بر مقاومت انصار الله یمن در روند جنگ ائتلاف سعودی با این کشور تأثیرگذار بوده است؟ فرضیه این پژوهش این است که با توجه به تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش انصار الله

^۱ استادیار علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم، قم، ایران (نویسنده مسئول).

M.hasani555@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش مسایل ایران دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران.

Z_nasri65@yahoo.com

فصلنامه دانشنامه علوم سیاسی، سال سوم، شماره نهم، زمستان ۱۴۰۱، صص ۱

یمن، به نظر می‌رسد دکترین مقاومت بیش از هر چیز از منظر ایدئولوژیکی و فکری و از طریق الگوبرداری در روند جنگ ائتلاف سعودی با این کشور تأثیر داشته است.

واژگان کلیدی: ائتلاف عربستان، حوثی‌ها، انصار الله یمن، غرب آسیا، دکترین مقاومت

مقدمه

دکترین مقاومت مهم‌ترین راهبرد جمهوری اسلامی از ابتدای پیروزی انقلاب، در مبارزه با دشمن است که در تمامی حوادثی که نظام سلطه پس از پیروزی انقلاب برای ضربه زدن به کشور و منافع مدنظر آن طراحی نمود؛ با تأکید بر روحیه مقاومت و سازش‌ناپذیری امام خمینی (ره)^۱ و بعد از ایشان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)^۲ و پشتیبانی گسترده ملت ایران، مطرح شده است. لازم به ذکر است که شالوده دکترین مقاومت از تفکر شیعی الگو گرفته شده است که بر مبنای این تفکر می‌آموزد که انسان چگونه می‌تواند نقش خود را به‌عنوان یک مسلمان در صحنه‌های مختلف خوب ایفا کند و در جهت خواست الهی گام بردارد.

بدون تردید شکل‌گیری جنبش انصار الله در یمن و رشد و توسعه سریع و تأثیرگذار آن را باید از جمله پیامدهای انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه غرب آسیا ارزیابی نمود. جنبشی که با الهام از اندیشه‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی در مدت کوتاهی به یکی از مؤثرترین حرکت‌های سیاسی در سطح منطقه تبدیل گردد و منافع نامشروع جهان استکبار و عوامل منطقه‌ای آن را به‌صورت جدی به چالش کشید. از سوی دیگر واکنش‌ها و نگرش‌ها به این جنبش به‌ویژه در سطح منطقه، انصار الله را همچون حزب‌الله لبنان، وفادار به آرمان‌های انقلاب اسلامی می‌دانند و آن را تحت حمایت و متحد نظام جمهوری اسلامی ایران قلمداد می‌کنند. به همین دلیل شناخت دقیق این جنبش و کشور یمن برای جامعه ما و پژوهشگران ضروری می‌نماید. حال سؤال پژوهش این است که دکترین مقاومت چگونه بر مقاومت انصار الله یمن در روند جنگ ائتلاف سعودی با این کشور تأثیرگذار بوده است؟ مقاله به روش تبیینی و گردآوری با اسناد کتابخانه‌ای به واکاوی این مسئله خواهد پرداخت. فرضیه مطرح شده برای این مقاله نیز این است که با توجه به تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش انصار الله یمن، به نظر می‌رسد دکترین مقاومت بیش از هر چیز از منظر ایدئولوژیکی و فکری و از طریق الگوبرداری در روند جنگ ائتلاف سعودی با این کشور تأثیر داشته است.

دکترین مقاومت امام خمینی (ره)

دکترین در سیاست معمولاً مجموعه اقدامات و خط‌مشی سیاسی یک دولتمرد است که دارای جنبه ابتکاری بوده و آثاری برجای می‌گذارد و مشابه اقدامات و سیاست‌های دولت‌مردان دیگر نیست (طلوعی، ۱۳۷۲: ۴۵۸). وجوب دفاع از سرزمین‌های اسلامی و مقاومت در مقابل دشمنان مسلمانان و سرزمین‌های اسلامی یکی از مهم‌ترین آموزه‌های فقهی و دینی به شمار می‌رود. به گونه‌ای که فقها و اندیشمندان اسلامی در همه دوران و البته به انحای مختلف آن را مدنظر داشته‌اند؛ زیرا با توجه به منابع دینی و عقلی، جامعه اسلامی به‌مثابه پیکره واحدی است که مسلمین نمی‌توانند در قبال تهاجم بیگانگان به سایر مسلمانان، بی‌تفاوت باشند؛ چنان‌که خداوند متعال در قرآن کریم با صراحت به حمایت و دفاع از ستمدیدگانی که مورد ظلم قرار گرفته و از وطن و سرزمین خویش اخراج و آواره شده‌اند، فرمان می‌دهد. بر همین اساس ایده مقاومت به‌مثابه یکی از مهم‌ترین ارکان اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) ریشه در سیره پیامبر اکرم (ص) و قیام امام حسین (ع) با مؤلفه‌هایی هم چون ظلم‌ستیزی، استکبارستیزی، روحیه جهادی و احیا و تقویت هویت دینی دارد؛ از بدو پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون یاری‌دهنده در مقابله با بسیاری از شرایط سخت و تهاجمی دشمنان بوده است (حقیقت و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۵-۲۳۵). با بررسی تفکر مقاومت در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) درمی‌یابیم که مقاومت در اندیشه ایشان دارای دو بعد داخلی و خارجی و در دو جبهه مقابله با استبداد و استکبار است. امام خمینی (ره) در دعوت به مقاومت، دو حوزه را از هم تفکیک می‌کنند: ۱) مقاومت در برابر دشمن درونی و پایداری برای حفظ ارزش‌هایی چون وحدت و عدالت ۲) دفع دشمن بیرونی و قیام در راستای صیانت از دین خدا (همان).

دکترین مقاومت، مجموعه‌ای از قواعد و اقداماتی است که امام خمینی (ره) در سه سطح استراتژیکی، عملیاتی و تاکتیکی به‌کاربرده‌اند، تبیین می‌نماید. در سطح استراتژیکی، باور عمیق به اثربخشی مقاومت، دشمن‌شناسی و تنظیم کیفیت رفتار با آن دو قاعده اصلی محسوب می‌شوند. در سطح عملیاتی، جبهه‌سازی و مردمی کردن مبارزات و ایجاد

بازدارندگی در همه عرصه‌ها و در سطح تاکتیکی نیز از افزایش سواد رسانه‌ای و مراقبت نسبت به عملیات روانی دشمن مبنای برنامه‌ریزی‌ها و رفتارها قرار می‌گیرد (سلمانیان و منتظری، ۱۴۰۱: ۷-۲۶). مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار گفتمان مقاومتی انقلاب اسلامی ایران بر جنبش‌های مقاومت اسلامی را می‌توان شامل: فرهنگ دینی (با تأکید بر وحدت شیعه و سنی و پرهیز از طایفه‌گرایی میان ایران و مردم منطقه)، فرهنگ سیاسی و الگوی مردم‌سالاری دینی، استکبارستیزی جمهوری اسلامی ایران دانست (طاقتی و آقایی، ۱۳۹۸: ۲۵۵). در ابتدا لازم است بدانیم اندیشه امام خمینی^(ره) ریشه در نگاه دینی ایشان، عمل به تکالیف الهی و تحقق اصول و آموزه‌های اسلامی دارد. لذا مهم‌ترین مبنای اندیشه فکری ایشان در راستای تحقق دعوت جوامع به پایداری و مقاومت در تقابل با ظلم و استکبار به‌مثابه یک فریضه الهی است. امام خمینی^(ره) در دعوت به مقاومت دو حوزه را از هم تفکیک می‌کند:

۱. مقاومت در برابر دشمن درونی و پایداری برای حفظ ارزش‌های چون وحدت، عدالت
۲. دفع دشمن بیرونی و قیام در راستای صیانت از بین خدا (حقیقت و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۵-۲۳۵).

رویکرد امام خمینی^(ره) به مقاومت در دو حوزه معرفتی شاخص‌های ایجابی و شاخصه‌های سلبی قابل تبیین است. تحقق عدالت اجتماعی، ایجاد وحدت و همدلی، استقلال‌طلبی، اجرای احکام دینی، از مهم‌ترین شاخصه‌های ایجابی مقاومت برای غلبه امت اسلامی بر چالش‌ها و موانع پیش رو برشمرده است. بیان شاخصه‌های سلبی مقاومت نیز می‌بایست به هر آنچه در تقابل با اصول و آموزه‌های دینی دارد و نفی آن‌ها اشاره کرد. ایشان معتقد است ریشه تهدیدها علیه مقاومت اسلامی در اسلام آمریکایی خلاصه می‌شود. اسلامی که اهدافش در اشرافی‌گری، تحجر‌گرایی و استعمارطلبی معنا می‌یابد (همان). یکی از مؤلفه‌های مهمی که امام خمینی^(ره) در بحث مقاومت به آن اشاره می‌فرمایند مسئله استکبارستیزی است. مبارزه با استکبار از جمله اصول اساسی اندیشه مبارزاتی حضرت امام خمینی^(ره) در تمام مراحل بود که همواره مورد تأکید ایشان قرار می‌گرفت. در این شیوه مبارزه با استکبار به‌عنوان یک

مسئولیت دینی و سیاسی معرفی می‌شود که با قیام مستضعفین صورت می‌گیرد و با انقراض مستکبرین جهان، سلامت و صلح جهانی منجر می‌گردد.

از دیدگاه امام خمینی^(ره) مقاومت تمامی عرصه‌های زندگی اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی را در برمی‌گیرد. مقاومت فرهنگی از طریق سازوکارهای یکپارچه ساز و هماهنگ‌کننده حاصل می‌گردد شاخص‌های قدرت نرم‌افزاری می‌تواند زمینه‌های لازم برای فرهنگ مقاومت را فراهم کند. کشورهایی که فرهنگ مقاومت را بر اساس مؤلفه‌هایی همانند ایدئولوژی، مشروعیت و انسجام داخلی تنظیم می‌کنند از قابلیت لازم برای اثرگذاری بر محیط اجتماعی برخوردارند. امام خمینی^(ره) در صحیفه در تقابل با تهاجم فرهنگی غرب بر استقلال فرهنگی تأکید می‌کردند و می‌فرمایند که هیچ ملتی نمی‌تواند استقلال پیدا کند الا اینکه خودش را بفهمد... کمال تأسف است که کشور ما حقوق اسلامی و قضای اسلامی و فرهنگ اسلامی دارد و این فرهنگ و حقوق را نادیده گرفته به دنبال غرب است... وابستگی فکری، عقلی و مغزی غربی، منشأ اکثر بدبختی‌های ملت‌ها و ملت ما نیز هست و تا این غرب‌زدگی از ملت‌ها و مغزهای ملت‌ها زدوده شود، وقتی طولانی لازم است (امام خمینی، ۱۳۸۹: ۴-۵). بنابراین مقاومت فرهنگی نیز مطرح می‌شود که عبارت است از پاسداری آگاهانه و منطقی از فرهنگ خودی و برخورداری هوشیارانه و هوشمندانه از فرهنگ بیگانه. رمز موفقیت در مقاومت فرهنگی، شناخت فرهنگ خودی و پدیده‌های اصولی و بنیادی آن است. در مقاومت فرهنگی اولویت اصلی با صیانت و پاسداری از عناصر ثابت و لایتغیر فرهنگ خودی است که باید آگاهانه و با بصیرت کامل حفظ و حراست شوند. این پاسداری باید مبتنی بر آگاهی مردم و هوشیاری همگانی باشد و تمامی مردم در کلیه صحنه‌های فردی و اجتماعی زندگی خویش، حافظ و نگهبان فرهنگ خودی باشند (نویسده، ۱۳۷۸). بر مبنای آموزه‌های امام خمینی^(ره) بدیهی است مادامی که مسلمانان جهان به ارزش و مفهوم امت که یک مفهوم قرآنی و اسلامی است و ملزوماتی از جمله وحدت و مقاومت را در خود دارد واقف نشده باشند، تشکیل جبهه واحد مقاومت میسر نیست. قدم اول

برای تشکیل چنین جبهه‌ای شناخت ملزومات و سپس محقق کردن مفهوم امت قرآنی است. همچنین مفهوم مقاومت از مفاهیم اصلی و مورد تأکید آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نیز است چنانچه ایشان می‌فرمایند: "نظریه‌ی مقاومت در مقابل دشمن قوی پنجه را تبلیغ کنید، ترویج کنید. بعضی تصور نکنند که چون دشمن بمب دارد، موشک دارد، دستگاه‌های تبلیغاتی دارد و از این قبیل، ما عقب‌نشینی کنیم؛ نخیر، نظریه‌ی مقاومت، یک نظریه‌ی اصیل و درست است؛ هم در مقام نظر، هم در مقام عمل؛ از لحاظ نظری و از لحاظ عملی - از هر دو جهت - باید [ترویج شود]. معنای نظری این است که تبیین کنید. از لحاظ عملی، جریان مقاومت را ما حقّ جوان‌ها میدانیم؛ جوان‌های عراق، جوان‌های سوریه، جوان‌های لبنان، جوان‌هایی در شمال آفریقا، جوان‌هایی در مناطق شبه‌قاره و اطراف آنها، یک‌مشت جوان‌هایی هستند که در مقابل آمریکا مقاومت می‌کنند، ایستاده‌اند؛ حق این‌ها است، ما حق این‌ها میدانیم؛ تقویت این جریان‌ها به معنای تقویت نظریه‌ی مقاومت است" (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۷/۸/۱۲).

باید گفت گفتمان مقاومت از مباحثی است که در بیانیه گام دوم، در آغاز چهل‌ساله دوم انقلاب اسلامی ایران توسط آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مطرح شده است. از نظر ایشان در ادبیات سیاسی بین‌المللی، مقاومت به شیوه امام خمینی (ره) یک عنوان است. آنچه پس از ماجرای آزادسازی خرمشهر نیز بیشتر شایع شد دکتربین مقاومت امام خمینی (ره) است. یکی از سیاستمداران و صاحب‌نظران سیاسی غربی و آمریکایی می‌گوید که دکتربین مقاومت امام خمینی (ره) با تمام توان، شاهرگ‌های غرب و آمریکا را هدف قرار می‌دهد. این خطی است که امام خمینی (ره) بزرگوار این بنده صالح خدا در میان ما باقی گذاشت خط مقاومت، ایستادگی، از آنچه داریم (همان).

ابعاد و اقسام مختلف مقاومت در گفتمان مقاومت امام خمینی (ره)

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مراسم سیصدمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره) در خصوص وارد کردن اندیشه مقاومت این‌طور بیان فرمودند: "امام ملت ایران را این‌جوری بار آورد،

این جواری تقویت کرد: مقاومت را، ایستادگی را به این ملت تزریق کرد؛ لذا ملت ایران امروز یک ملت کاملاً مقاوم و کاملاً مستحکم است. این هم از برکات امام بزرگوار است و عنوان «مقاومت» امروز در ادبیات سیاسی دنیا وارد شده؛ این مقاومتی که امام به ملت ایران و به همه‌ی ما یاد داد، امروز یکی از واژه‌های برجسته‌ی در ادبیات سیاسی دنیا است" (۱۴/۰۳/۱۴۰۱). مقاومت، تمام عرصه‌های زندگی اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی را دربرمی‌گیرد. هر که نظام سلطه، دین اسلام و مسلمانان و داشته‌های آن‌ها را مورد تجاوز و تعدی قرار می‌دهد، عرصه مقاومت را شکل می‌دهد (حقیقت و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۵-۲۳۵).

- فرهنگ مقاومت

امام خمینی^(ره) همواره در تقابل با تهاجم فرهنگی غرب بر استقلال فرهنگی تأکید می‌کردند و می‌فرمودند که فرهنگ اساس ملت است، اساس ملیت یک ملت است، اساس استقلال یک ملت است (صحیفه امام، جلد ۹: ۳۲۰). با بررسی بیانات امام خمینی^(ره) متوجه می‌شویم که امام بیش از همه بر تقدم توسعه فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی تأکید دارند فرهنگ مقاومت زمانی به کمال می‌رسد که تمامی جوامع اسلامی به‌مثابه یک امت واحد در قبال فرهنگ مقاومت عمل کنند و این مهم میسر نمی‌گردد، مگر به‌واسطه تشکیل یک جبهه واحد مقاومت متشکل از کشورهای اسلامی که به ارزش این مفهوم بالا رسیده‌اند مقاومت فرهنگی عبارت است از خواستگاری آگاهانه و منطقی از فرهنگ خودی و برخورد هوشیارانه و هوشمندانه با فرهنگ بیگانه (حقیقت و همکاران، ۱۴۰۱).

- مقاومت فردی و اجتماعی

بر مبنای آموزه‌های قرآنی، هر انسانی در دو شکل می‌بایست به اصل مقاومت و استقامت توجه کند. ۱. شکل فردی ۲. شکل اجتماعی. به این معنی که هم خود را بسازد و هم در برابر موانع و فشارهای هواهای نفسانی درونی و هم وسوسه‌های شیطانی بیرونی مبارزه و

مقاومت کند و به دیگران یاری رساند تا مقاومت پیشه کنند. از آنجا که دیدگاه‌های امام خمینی^(ره) مبنای اسلامی دارد پس هیچ‌گونه اختلافی بین انسان‌ها قائل نیستند و تنها ملاک برتری انسان‌ها نزد خداوند را همانا تقوا می‌داند و لازمه پیشرفت و توسعه را وجود وحدت می‌شمارند (همان) که می‌فرمایند: "با اتکال به خدا و با وحدت کلمه و همت فرزندان این آب‌و خاک همه باهم به بازسازی کشور می‌پردازیم" (صحیفه امام، جلد ۱: ۲۶۸-۲۷۰).

- سیاست مقاومتی

از آنجا که این نظام بر مبنای توحید استوار است باید هر نوع سلطه‌پذیری و تسلط غیر خدا را نفی کند (بند ج اصل دوم) و سیاست خارجی خود را بر اساس نفی هر نوع سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر قرار دهد (اصل یک‌صد و پنجاه و دوم) پس مقاومت جزء لاینفک این نظام سیاسی است، به گونه‌ای که ماهیت و هویت این دولت و وجه تمایز آن با سایر دول خواهد بود (حقیقت و همکاران، ۱۴۰۱).

امام در تبیین سیاست مقاومت در جمهوری اسلامی می‌فرماید: "من اعلام می‌کنم که اگر جهان خواران بخواهند در مقابل دین ما بایستند، در مقابل همه دنیای آنان خواهیم ایستاد و تا نبودی تمام آنان از پایین خواهیم نشست. یا همه آزاد می‌شویم یا و یا به آزادی بزرگ‌ترین که شهادت است می‌رسیم" (صحیفه امام، ج ۲۰: ۳۲۶).

- اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی بنیان نظری برای مدل‌سازی گونه ویژه از اقتصاد است که فعالان خود را برای مواجهه با تحریم‌ها، پیش از پیش آماده ساخته است. مکانیسم‌های اقتصادی و غیره در اقتصاد مقاومتی مبتنی بر این پیش‌فرض طراحی می‌شوند که کشور در تعارض ایدئولوژیک دائمی با نظام سلطه است و هر ضربه اقتصادی از غرب ممکن است در هر لحظه به کشور وارد شود. امام خمینی^(ره) استقلال اقتصادی به عنوان یک ضرورت تأکید کردند تا آنجا که

ایشان دستیابی به استقلال اقتصادی حتی بانحمل هزینه اجتماعی محاصره اقتصادی را سودمند می‌دانند (همان).

تاریخچه یمن و پیدایش حوثی‌ها

جمهوری یمن، کشوری عربی که در جنوب غربی آسیا و جنوب شبه‌جزیره عربستان واقع شده و مساحت این کشور ۵۲۷۹۶۸ کیلومترمربع بوده است. یمن با دریای عرب خلیج عدن و دریای سرخ مرز داد که از مهم‌ترین آبراه‌های دنیا محسوب می‌شود. یمن از لحاظ جغرافیایی به چهار منطقه، دشت‌های ساحلی در غرب، کوه‌های غربی، ارتفاعات شرقی و صحرای ربع الخالی در شرق تقسیم می‌شود. خط ساحلی آن معادل ۱۹۰۶ کیلومتر است. یمن در جنوب عربستان و غرب عمان قرار دارد (نجابت و کوشکی، ۱۳۹۵: ۱۳ و ۱۴). اقتصاد این کشور به منابع نفتی و کشاورزی متکی است با این حال در مجموع این کشور از فقیرترین کشورهای دنیا محسوب می‌شود و طبق برآوردهای سال ۲۰۱۵، این کشور دارای ۲۶ میلیون جمعیت است. یمن دارای ترکیب قومیتی، زبانی و دینی شکاف‌زا است (همان: ۱۶-۱۹).

یمن بر اساس دو متغیر اهمیت ویژه‌ای یافته است: یکی موقعیت جغرافیایی و تسلط آن بر دریای سرخ و در اختیار داشتن عبور کشتی‌های بین‌المللی در تنگه استراتژیک باب‌المنندب و همچنین ذخایر نفتی که این کشور را در بازار تولید و حمل‌ونقل و انرژی در جایگاه مهمی قرار داده است. متغیر دوم جمعیت نسبتاً زیاد این کشور که حدود ۲۵ میلیون نفر آن را تخمین می‌زنند است که این نیروی انسانی را می‌توان به فرصتی برای یمن نسبت به دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج‌فارس تبدیل کند (الصلاحی، ۲۰۱۰: ۱۶). جامعه یمنی ترکیب پیچیده‌ای از تقسیمات و شکاف‌های قبیله‌ای، فرقه‌ای و مذهبی است که حیات سیاسی پرآشوب کشور و محیط احیاطلی اسلامی را شکل داده است. تا قبل از اتحاد دو یمن در مه ۱۹۹۰، یمن شمالی و جنوبی تحت رهبری رژیم‌های کاملاً متفاوت ایدئولوژیک اداره می‌شدند (دکمجیان، ۱۳۸۳: ۳۴۵). جنبش انصار الله یمن، جریانی برگرفته از شیعیان زیدی یمن، متأثر از

اندیشه‌های بدرالدین الحوثی و رهبر فکری آن حسین بدرالدین حوثی است. به سبب انتساب به حسین حوثی به حوثی‌های یمن نیز مشهور است. این جنبش در گذشته در قالب تشکیلاتی با عنوان جوانان مؤمن (به عربی: تنظیم الشباب المؤمن) فعالیت می‌کرد. این جریان در زمان رهبری عبدالملک حوثی با پذیرش عمومی مردم یمن روبرو و به جنبش فراگیر در یمن تبدیل شد. جنبش انصار الله یکی از جریان‌های سیاسی بانفوذ این کشور به شمار می‌آید (طاقتی و آقایی، ۱۳۹۸: ۲۵۲). جنبش انصار الله به دنبال استعفای رئیس‌جمهور یمن و انحلال پارلمان این کشور در سال ۲۰۱۵ مسئولیت دولت انتقالی را بر عهده گرفت که به دنبال آن عربستان سعودی با ادعای نامشروع دانستن حاکمیت سیاسی انصار الله، خطر آن برای عربستان و حمایت از بازگشت منصور هادی به قدرت، با تشکیل ائتلافی به یمن حمله کرد که ضمن کشته و زخمی شدن هزاران نفر بسیاری از زیرساخت‌های این کشور از بین رفت.

اهمیت یمن برای عربستان و علل شکل‌گیری ائتلاف سعودی

از زمان استقلال یمن در سال ۱۹۳۲، عربستان سعودی همواره به این کشور به‌عنوان حیاط‌خلوت خود می‌نگریست و به‌طور مداوم در امور داخلی این کشور مداخله کرده است. از سوی دیگر، ایران نیز در طول تاریخ توجه نسبی به اوضاع شیعیان زیدی یمن داشته است. پیروزی انقلاب اسلامی ایران شرایط را برای زیدی‌ها دشوار کرد و عربستان نیز در تلاش برای مقابله با تلاش‌های ایران برای صدور انقلاب به یمن بر گسترش وهابی‌گرایی در یمن سرمایه‌گذاری کرد. گسترش تبلیغات ضد شیعه برای وهابی‌گرایی به تهدیدی برای زیدی‌ها در یمن تبدیل شد و در دهه ۱۹۸۰، حسین بدرالدین الحوثی که در خانواده‌ای مذهبی متولد شده بود در پی نگرانی و ترس از به حاشیه رانده شدن زیدی‌ها و گسترش وهابی‌گرایی تصمیم گرفت کاری انجام دهد. وی که تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران قرار گرفته بود، در سال ۱۹۸۶ به این کشور سفر کرد. وقتی الحوثی به یمن بازگشت، از برخی دیدگاه‌های ایران در سیاست خارجی همچون مخالفت با آمریکا و اسرائیل تأثیر پذیرفته بود. وی در بازگشت به یمن شروع به سازمان‌دهی زیدی‌ها کرد و در دهه ۱۹۹۰ به‌عنوان یکی از نمایندگان مجلس

انتخاب و درنهایت در اولین دهه قرن ۲۱، به رهبر جنبشی تبدیل شد که به نام او نام‌گذاری شده بود (میلانی، ۱۳۹۴). با قدرت یابی جنبش حوثی و تحولات خاورمیانه بیم کاستن نفوذ عربستان در یمن احساس شد چراکه رویکرد عربستان در یمن به لحاظ سنتی از طریق نفوذ در بین نظامیان و قبایل تأمین می‌شد به عبارتی قبیله حاشد، حزب اصلاح و دولت علی عبدالله صالح از هم‌پیمانان این کشور محسوب می‌شدند اما با توجه به موج بیداری اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا، عربستان که در بحرین در برابر نیروی مردمی قرار گرفته بود، سعی کرد در یمن در مقابل مردم قرار نگیرد و با تغییر در رأس هرم قدرت، با برکناری علی عبدالله صالح، قدرت به هم‌پیمان دیگرش (حزب اصلاح) برسد. در همین راستا بعد از سقوط صالح و تلاش عربستان برای کسب مصونیت قضایی برای او هم‌پیمانان عربستان یعنی حزب اصلاح و آل احمر به قدرت رسیدند. در این دوره هرچند منصور هادی در رأس بود اما عملاً نهادهای امنیتی و اقتصادی در دست هم‌پیمانان عربستان قرار داشت. اختلاف بین دولت اخوانی مصر به رهبری محمد مرسی با عربستان این اختلاف را در درون یمن نیز برانگیخت و این شکاف به اختلاف حزب اصلاح و دولت عربستان منجر گردید به طوری که عربستان را وضعیتی قرارداد که تنها بر یک بازیگر (القاعده) در یمن حساب کند؛ اما عربستان به خوبی می‌داند که القاعده در صورت قدرت یافتن خطری جدی برای خود سعودی نیز خواهد بود. (جازع، ۲۰۱۱: ۳۲) (به نقل از شیخ حسینی: ۴۰)

به هر ترتیب، مقبولیت بالا و نفوذ چشمگیر حوثی‌ها در یمن، نگرانی همسایه شمالی آن‌ها با ۱۴۰۰ کیلومتر مرز مشترک را برانگیخت تا جایی که به اعتقاد برخی کارشناسان، موضوع یمن برای عربستان سعودی اساساً یک مسئله خارجی نیست بلکه مسئله امنیت ملی است (نجات، ۱۳۹۸: ۲۰-۴۲). نکته مهم دیگری که باید به آن توجه داشت این است که عربستان به‌عنوان یک بازیگر مهم منطقه‌ای، با توجه به شکل‌گیری موج انقلاب‌های منطقه در تلاش است تا مانع تسری موج این انقلاب در کشور خود شود و قرابت فکری شیعیان یمن و بحرین با شیعیان عربستان و تأثیرپذیری هر سه آن‌ها از انقلاب اسلامی ایران، بیش‌ازپیش این کشور

را نسبت به جمهوری اسلامی ایران حساس کرده است. براین اساس عربستان هم‌زمان به فکر مبارزه با قدرت منطقه‌ای ایران و قدرت ایدئولوژیک و تأثیرگذاری ایران افتاد که بر کشورهای منطقه علی‌الخصوص کشورهای عربی که درصد بالایی از شیعیان در آن‌ها حضور دارند.

الگوی رفتاری عربستان نشان می‌دهد که دولت آن کشور نمی‌خواهد اجازه دهد که تحول قدرت منطقه‌ای ایران ادامه پیدا کند و یا اینکه ارتقای نقش منطقه‌ای ایران به سکوت بگذرد بنابراین از الگوی تهاجمی استفاده می‌کند (ترابی، ۱۳۹۰: ۱۶۰-۱۵۸). در حال حاضر سعودی‌ها تمام تلاش خود را معطوف این مسئله کرده‌اند که نباید انصار الله به مدلی مانند الگوی حزب الله لبنان شود. از این جهت علت ورود مستقیم عربستان به مسئله یمن و نیز تلاش برای چینش عناصر دلخواه در ساختار قدرت در این کشور را در چارچوب رقابت منطقه‌ای با ایران و البته ناشی از فهم آنان از ارتباط جمهوری اسلامی ایران با جریان‌های اسلام‌گرای منطقه دانست (خضری، صفوی و پرهیزکار، ۱۳۹۴: ۱۸۳).

تاریخچه روابط ایران و یمن

انقلاب اسلامی ایران بر ذهنیت‌ها و موقعیت دینی-سیاسی مسلمانان و مشروعیت دولت‌های حاکم تکان شدیدی وارد کرد و دوباره نقش دین و مذهب را در جامعه و سیاست مطرح کرد (موثقی، ۱۳۹۶: ۱۸۰). این امر تأثیر زیادی بر شیعیان کشورهای مسلمان برجای گذاشت و البته که یمن نه تنها از این قاعده استثناء نبود، بلکه تأثیر زیادی نیز از این انقلاب و تفکرات امام خمینی (ره) گرفت. از آن‌سوی، تلقی رژیم آل سعود این بود که چون حوثی‌ها به مذهب تشیع گرایش دارند، نفوذ آن‌ها در مناطق شمالی یمن، به مفهوم نفوذ ایران است. در همین راستا، از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۱۰ دو ارتش عربستان و یمن شش حمله زمینی و هوایی علیه حوثی‌های یمن سازمان‌دهی کردند که البته موفق به از میان بردن حوثی‌ها نشدند.

از شباهت‌های اساسی که در طول تاریخ موجبات قرابت اعتقادی و فرهنگی میان ایران و یمن را پدید آورده است، تشیع است و لازم به ذکر است که نزدیک‌ترین تفکر به اندیشه شیعه

دوازده امامی را شیعیان زیدیه دارند. شیعه امامیه، زیدیه را یکی از مذاهب اسلامی می‌شمرد که با دیگر مذاهب اسلامی به‌ویژه تشیع در بسیاری از چیزها مشترک است. شیخ مفید در «اوائل المقالات» می‌گوید: "تنها دو گروه شایستگی نام شیعه را دارند: امامیه و زیدیه" (سلطانی، ۱۳۸۹: ۲۸۲). در کل نقاط اشتراک مهم میان این دو مذهب عبارت است از:

الف) اعتقاد به وجود نص بر امامت امام علی^(ع) و امام حسن^(ع) و امام حسین^(ع)

ب) اعتقاد به مهدویت (گرچه درباره مصداق آن اختلاف نظر دارند).

ج) اعتقاد به علم لدنی ائمه (امام علی^(ع) و امام حسین^(ع)) و خلود امام. علم در ذات آن‌هاست و صغیر و کبیر آنها در علم، باهم مساوی هستند. فرقه‌های دیگر زیدی به علم لدنی امام اعتقادی ندارند.

د) اعتقاد به عصمت امام علی^(ع)، امام حسن^(ع) و امام حسین^(ع)، حصر امامت در فرزندان حضرت زهرا^(س) (شیخ حسینی، ۱۳۹۳: ۶۸ - ۶۹).

نگاهی به وجوه اشتراک زیدیه یمن با امامیه (اثنی عشری) که به برخی از موارد آن اشاره شد، خصوصاً پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی^(ره) که موجب حمایت یکی از افراد اصلی این حزب بنام سید حسین الحوثی بود که تحت تأثیر خمینی^(ره) قرار داشت و در زمینه مبارزه با آمریکا و اسرائیل از ایشان تبعیت می‌کرد. به ارتباط عمیق‌تر و گسترده‌تر با زیدیه، منجر شد.

نکته ای که لازم است اشاره شود مربوط به جریان اصلاح‌طلبی دینی در قرون اخیر است که به دو بخش و شاخه تقسیم می‌شود. شاخه بنیادگرای آن از عبدالوهاب تارشید رضا و پس از آن‌ها عمیقاً به همان اصول و بنیادهای اولیه که مبتنی بر ظواهر کتاب و سنت و سیره سلف صالح با مصادیق بارزی چون ابن تیمیه بود، وابسته است و به‌نوعی ادامه همان جریان سلفی‌گری گذشته است؛ اما شاخه دیگر آن که با سید جمال آغاز می‌شود درصدد است که با مایه‌ها و جهت‌گیری‌های عقلی، فلسفی، اجتهادی و متناسب با مقتضیات زمان و نواخواه و آینده‌نگر، به احیا و بازسازی تفکر دینی و تصحیح جهان‌بینی مسلمانان بپردازد (موثقی،

۱۳۹۶: ۱۱۰). هدف دومین گرایش از اصلاح‌گرایی دینی که در میان متفکران شیعی ایران هم مورد توجه بسیاری قرار گرفت، این بود که به احیا و اصلاح جهان‌بینی مسلمانان و بازسازی تفکرات دینی آنان پردازد. از این طریق به اثبات برساند که اسلام در پاسخگویی به معضلات فکری، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جوامع مسلمان در اداره امور جامعه و هدایت انسان‌ها و بشریت توانایی کافی را دارد. انقلاب اسلامی ایران متکامل‌ترین حلقه از سلسله جنبش‌های اسلامی شاخه دوم در دوره معاصر و نقطه عطفی اساسی در این زمینه به شمار می‌رود که با زمینه‌سازی، هدایت و رهبری مصلحان برجسته شیعه و در رأس همه آن‌ها امام خمینی (ره) در این کشور صورت گرفت (موتقی، ۱۳۹۶: ۱۴۰). همین امر و شباهت‌های اعتقادی و سیاسی، موجب نزدیکی حوثی‌های یمن به تفکر انقلابی و مقاومت امام خمینی شد که با توجه به اهمیت یمن برای عربستان و سرمایه‌گذاری‌های این کشور در جهت ترویج تفکر وهابیت، منجر به واکنش عربستان گردید.

واکنش عربستان به نزدیکی ایران به انصار الله یمن

تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان یمن و به‌ویژه جنبش حوثی‌ها زیاد بوده است و در میان آن‌ها تأکید بر آرمان‌های انقلاب اسلامی مانند مبارزه با صهیونیسم و استکبارستیزی کاملاً مشهود است؛ براین اساس عربستان سعودی تلاش زیادی را برای به حاشیه راندن شیعیان انجام داده است که از جمله می‌توان به کمک دولت یمن برای سرکوبی حوثی‌ها اشاره داشت. در هر صورت در جریان تحولات یمن، همانند بحرین و سوریه رقابت و تعارض منافع ایران و عربستان سعودی کاملاً مشهود است و رقابت این دو بازیگر مهم منطقه‌ای یکی از مهم‌ترین وجوه بین‌المللی تحولات اخیر در این کشور است. در واقع از جمله مهم‌ترین اهداف عربستان در منطقه، مقابله بانفوذ ایران در عراق، لبنان، سوریه و همچنین بحرین و یمن است یعنی کشورهایی که مردمان یا حاکمان آن‌ها بیشترین قرابت فکری و ایدئولوژیکی را با جمهوری اسلامی ایران دارند.

عربستان طی سالیان گذشته همواره در چارچوب رقابت ایران بر سر برتری منطقه‌ای، به شدت از گسترش نفوذ جمهوری اسلامی که آن را تحت عنوان هلال شیعی می‌نامند، نگران بوده و تلاش کرده است که جلوی چنین نفوذی را گرفته و شکل‌گیری چنین قدرت منطقه‌ای که آن را بر مبنای خلاف ایدئولوژی خود و قدرت منطقه‌ای عربستان می‌داند را مهار کند. بر همین اساس، عربستان از قدرت‌گیری انصار الله در یمن که دارای گرایش‌های شدید به ایران است، به شدت احساس خطر کرد و برای از بین بردن قدرت حوثی‌ها و تضعیف و مقابله بانفوذ منطقه‌ای ایران، دست به لشکرکشی و جنگ زد. در واقع، عربستان قدرت‌گیری شیعیان زیدی در یمن را مساوی با افزایش قدرت منطقه‌ای ایران تعبیر می‌کند و از آنجا که خود را در محاصره شیعیان می‌بیند که می‌توانند موجب شکل‌گیری خیزش در شیعیان این کشور که دارای تفکرات نزدیک به شیعیان یمن هستند نیز بشوند، به همین دلیل و بر مبنای یک اقدام به ظاهر پیشدستانه، دست به حمله نظامی به جنبش شیعی انصار الله یمن زده است.

تأثیر دکتربین مقاومت امام خمینی^(ه) بر مقاومت مردم یمن

امنیت ملی از تلفیق امنیت داخلی با امنیت منطقه‌ای و امنیت جهانی به دست می‌آید. میان امنیت ملی و قدرت ملی رابطه تأثیر متقابل وجود دارد. قدرت ملی عبارت است از مجموع توانایی‌هایی که به یک کشور امکان می‌دهد که تمایلات و اهداف خود را در مناسبات داخلی، منطقه‌ای و جهانی پیش برد و محقق سازد (واعظی، ۱۳۸۸: ۳۱۳). در فصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و تعهد نداشتن در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دولت‌های غیر محارب استوار است». از همین رو با توجه به قانون اساسی و عملکرد ایران، اهداف کلان آن را می‌توان در سه دسته تقسیم کرد: ۱. رشد و توسعه اقتصادی، حفظ

تمامیت ارضی و حاکمیت ملی؛ ۲. دفاع از مسلمانان و نهضت‌های آزادی‌بخش و تعارض با اسرائیل و غرب؛ ۳. استقرار یک جامعه اسلامی بر اساس مبانی شیعی (سریع القلم، ۱۳۷۹: ۴۹).

آنچه ایرانیان و یمنی‌ها با تاریخ پرافتخار خویش در فعالیت‌های علمی و فرهنگی و مذهبی نشان دادند ما را به این نکته رهنمون می‌کند که آنان از هر دو سو با گرایش جامع می‌کوشیدند در سایه فرهنگ اسلامی از برادری و وحدت اسلامی در میان مذاهب و مکاتب اسلامی گوناگون حمایت و به‌دوراز تعصبات تنگ فرقه‌ای و قشری‌گری ظاهرینانه با خردگرایی عمیق خود، زمینه را برای کنشگری و تعامل مذهب ایجاد کنند (سلیمان پور، ۳۱۴) تا جایی که دکتر «عصام العماد» یکی از مفتیان سابق وهابیت که به تشیع گرویده است، می‌گوید: "اگر انقلاب اسلامی ایران به وقوع نییوسته بود، مذهب زیدی در یمن از بین رفته بود... انقلاب اسلامی نه تنها بازگشت دوباره به زیدیه شد، بلکه موجب گردید تا اصول جهادی فرهنگ مذهبی آنان پررنگ‌تر از گذشته شود" (تلاشان، ۱۳۹۳). این سخن همچنین در کلام حجت‌الاسلام سید حسن العماد رهبر حزب المستقبل یمن نیز مطرح شد. آنجا که در همایشی با موضوع انقلاب یمن در مسجد امام حسن عسکری^(ع) اظهار کرد: "انقلاب مردم یمن با تأسی از رهنمودهای حضرت امام خمینی^(ره) و هدایت‌های رهبر فرزانه جمهوری اسلامی ایران ایجاد شد". وی یادآور شد: "امروز ما در جهان اسلام شاهدیم که پیام انقلاب اسلامی ایران به همه نقاط جهان صادر شده و الگوی انقلاب اسلامی در جهان اسلام به معرض نمایش درآمده و حکومت‌های وابسته به غرب در حال سقوط هستند". این مسؤل افزود: "باید قردان جایگاه ولایت فقیه و رهبری را بود، مردم یمن برای رهبری امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) بسیار ارزش قائل هستند. آنچه واقعاً دشمن نتوانست به آن خدشه وارد کند جایگاه شهدا و حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) بود، هرچقدر دشمن تلاش کرد تا در باورهای دینی مردم یمن خدشه‌ای وارد کند، نتوانست زیرا مردم یمن در تصمیم خود مصمم هستند و از کلام و رهنمودهای ایشان بسیار تبعیت می‌کنند. این همه جنگ با ایران و امروز با یمن برای چیست؟ حتماً سری در این قضیه هست، آن‌ها می‌دانند اگر در این دو کشور امام

خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و نور ولایت و رهبری نبود ما امروز نبودیم و حتی شیعه هم نبود". رهبر حزب المستقبل یمن درباره جایگاه رهبری عنوان کرد: "واقعاً اگر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و رهبری ایشان نبود این انقلاب حفظ نمی‌شد دشمن پس از امام خمینی (ره) نمی‌خواست این پرچم حسینی باقی بماند" (به نقل از خبر آنلاین، ۱۳۹۵). نفوذ معنوی انقلاب اسلامی نه تنها بر جنبش انصار الله اثرگذار شده و نه فقط انصار الله حتی در بین دیگر احزاب این مسئله نمایان است؛ به طور مثال و در رابطه با این موضوع، «فؤاد عیضا الراشدی» عضو ارشد حزب المستقبل العداله اعلام می‌کند که مردم یمن امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) را هدیه‌ای از دل انقلاب می‌دانند. این استاد دانشگاه صنعا بایان اینکه آشنایی مردم یمن با جمهوری اسلامی ایران تدریجی بوده است، خاطر نشان کرد: "از سال ۱۳۸۰ مردم یمن رادیو تهران را گوش می‌کردند و از سال ۱۳۹۰ شبکه‌های ایرانی مثل الکوثر و العالم در یمن طرفداران زیادی پیدا کرده است" (مطلبی جونقانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۱۲).

انقلاب اسلامی ایران با رویکرد دینی و با ارائه مؤلفه‌های بازگشت به خویشتن، حمایت از مظلومان، مبارزه با صهیونیزم، عدالت‌طلبی، استقلال‌خواهی، حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش، مقاومت اسلامی، مهدویت و انتظار به‌عنوان یک هویت جدید به الگویی برای دیگر کشورها و جنبش‌ها تبدیل شد. از جمله دستاوردهای انقلاب اسلامی شکل‌گیری محور مقاومت در منطقه است که باعث تقویت حس مقاومت در مقابل نظام سلطه و حکومت‌های دست‌استبدادی خاورمیانه گردیده است (هاشم‌پور و حقیقی، ۱۳۹۹: ۲۴۲-۲۱۱). اگر به شعارهای انقلاب اسلامی ایران و عملکرد رهبران ایران توجه داشته باشیم متوجه این هم خواهیم شد که اعتقادات مردم و به‌ویژه انصار الله یمن همخوانی بسیار نزدیکی با سیاست‌های انقلاب اسلامی و دیدگاه رهبران این انقلاب داشته است از جمله اعتقادات انصار الله می‌توان به این موارد اشاره کرد: ضدیت با آمریکا، ضدیت با رژیم صهیونیستی، تأسی به گفتمان انقلاب اسلامی و اندیشه امام خمینی، ارتباط فکری و الگوگیری از حزب الله، اعتقاد به اسلام و تشیع، اتکا به مردم، ترکیب بر همگرایی، وحدت و همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگران، ارائه

اسلام به‌دوراز افراط و خرافات، تکلیف‌مداری، اتکا به ظرفیت‌های درونی به‌جای تمرکز بر بیرون و تأکید بر شعارهای انقلابی. لازم به ذکر است این عوامل در زمانی مشخص و نگرفته بلکه به‌مرور در بین مردم یمن و به‌خصوص حوثی‌ها شکل‌گرفته است (شیرخانی و ترکی، ۱۳۹۶: ۸۸-۸۹).

نتیجه گیری

سؤال پژوهش این بود که دکترین مقاومت امام خمینی (ره) چگونه بر مقاومت انصار الله یمن در روند جنگ ائتلاف سعودی با این کشور تأثیر گذار بوده است؟ بر همین مبنا فرضیه اصلی این پژوهش این بود که با توجه به تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش انصار الله یمن، به نظر می‌رسد انقلاب اسلامی ایران از منظر ایدئولوژیکی و فکری و معنوی بر روند جنگ یمن تأثیر گذار بوده است. در این پژوهش که با شیوه تحلیلی و کتابخانه‌ای و اسنادی بررسی شد واکاوی علل وقوع جنگ ائتلاف عربستان با انصار الله یمن و بررسی نقش جمهوری اسلامی ایران بر روند مقاومت انصار الله یمن در خلال جنگ ائتلاف سعودی بر یمن و بررسی میزان تأثیر پذیری انصار الله یمن از گفتمان مقاومت رهبران انقلاب اسلامی به‌ویژه امام خمینی (ره) و دکترین مقاومت جمهوری اسلامی ایران پرداخته شد.

همان‌طور که در این مقاله بیان شد، پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران که آرمان‌های جدیدی را برای وقوع یک انقلاب در پیش دیدگان مسلمانان جهان و مستضعفین جهان عرضه داشت، موج‌های فکری جدیدی خصوصاً در منطقه شکل گرفت. همین مطلب موجب گردید تا آرمان‌های انقلاب اسلامی مرزهای سرزمینی را درنوردیده و در سایر کشورها که وضعیت مشابهی با ایران داشتند، منجر به شکل‌گیری جنبش‌های پویا و فعالی گردد که با آنچه در ایران روی داده بود مشابهت‌های زیادی داشته و دارند. این امر قاعدتاً به مذاق کشورهای قدرتمند منطقه که وضعیتی مشابه ایران پیش از انقلاب داشتند یعنی به‌شدت استبدادی و وابسته به غرب بودند و از هر نوع تغییر بافت ایدئولوژیکی منطقه هراسناک بودند خوش نیامد. از این جهت عربستان به‌شدت نگران نفوذ منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه در میان شیعیان منطقه شد و در طی سالیان گشته تلاش می‌کند تا نقش و نفوذ ایران را در منطقه کاهش دهد.

این در حالی است که خواست شیعیان و انصار الله یمن، نه به دست گرفتن کامل قدرت سیاسی در یمن، بلکه امکان مشارکت سیاسی در یمن و شکل‌گیری یک حکومت

دموکراتیک در یمن است و آن همان چیزی است که در مواضع جمهوری اسلامی ایران در خصوص یمن نیز بارها به آن اشاره شده است. امری که به دلیل شرایط سیاسی در عربستان و خطر الگوبرداری در این کشور، همواره با مخالفت عربستان مواجه شده است و وجود یک حکومت وابسته و دیکتاتور را به وجود یک حکومت دموکراتیک در این کشور ترجیح می‌دهد.

در تأثیرگذاری گفتمان انقلاب اسلامی ایران بر جبهه مقاومت و خصوصاً انصار الله یمن که مورد بحث ماست همین بس که با بررسی شعارهای انقلاب اسلامی ایران از سویی و از سوی دیگر عملکرد انصار الله یمن، متوجه خواهیم شد که اعتقادات مردم و به‌ویژه انصار الله یمن همخوانی بسیار نزدیکی با سیاست‌های انقلاب اسلامی و دیدگاه رهبران این انقلاب داشته است. همان‌طور که بیان شد، از جمله اعتقادات انصار الله می‌توان به این موارد اشاره کرد: ضدیت با آمریکا، ضدیت با رژیم صهیونیستی، تأسی به گفتمان انقلاب اسلامی و اندیشه امام خمینی، ارتباط فکری و الگوگیری از حزب الله، اعتقاد به اسلام و تشیع، اتکا به مردم، ترکیب بر همگرایی، وحدت و همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگران، ارائه اسلام به‌دوراز افراط و خرافات، تکلیف مداری، اتکا به ظرفیت‌های درونی به‌جای تمرکز بر بیرون و تأکید بر شعارهای انقلابی. لازم به ذکر است این عوامل در زمانی مشخص صورت نگرفته بلکه به‌مرور در بین مردم یمن و به‌خصوص حوثی‌ها شکل گرفته است.

در پایان این نکته را یادآور می‌شویم که بر اساس دیدگاه معمار کبیر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی^(ره)، یکی از آرمان‌های اساسی انقلاب اسلامی ایران، تلاش در جهت صدور و گسترش آن بوده است. حضور ایران در عراق، سوریه، لبنان و هم‌اکنون یمن به معنای برد ایران در کشاکش بحران‌های پیش‌آمده است (سادات اصفا، ۱۳۹۴)؛ به‌عبارت‌دیگر در صورت پیروزی کامل و تسلط انصار الله بر یمن، ضلع چهارم جبهه مقاومت در منطقه شکل می‌گیرد و این به معنی توسعه عمق راهبردی ایران در منطقه توسط شیعیان و در نتیجه موفقیت ایران در صدور انقلاب در این محدوده جغرافیایی است.

منابع

- امیر دهی، ع. ر (۱۳۸۹) «یمن، از حاکمیت سیاسی تا روابط با جمهوری اسلامی ایران»، اندیشه تقریب، شماره ۲۳.
- برزگر، کیهان، (۱۳۹۲) تحولات عربی، ایران و خاورمیانه، تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه
- بیانات آیت‌الله خامنه‌ای، (۱۳۹۷)، بیانات در جمع دانش آموزان و دانشجویان به مناسبت روز ملی استکبار جهانی، به نقل از سایت فارسی خامنه‌ای. تاریخ بازدید ۲۰ دی ۱۴۰۱.
- ترابی، طاهره (۱۳۹۰)، «آمریکا و ثبات خلیج فارس در روند رقابت‌های ژئوپلیتیکی ایران - عربستان»، فصلنامه دیپلماسی صلح عادلانه، شماره پنجم
- التیامی نیا، رضا و باقری دولت‌آبادی، علی و نیک فر، جاسب، (۱۳۹۵)، بحران یمن: بررسی زمینه‌ها و اهداف مداخلات خارجی عربستان و آمریکا، پژوهش‌های راهبردی سیاست، دوره ۵، شماره ۱۸ - شماره پیاپی ۴۸،
- جازع، جواد صندل، ۲۰۱۱، الحركة الحوثیه فی الیمن دراسه فی الجغرافیا السیاسیه، مجله الدیالی، العدد التاسع و الاربعون. (به نقل از شیخ حسینی ۱۳۹۳)
- جعفری ولدانی، اصغر (۱۳۸۸)، «عربستان و رؤیای تسلط بر یمن»، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره ۱۷: ۳۷-۶۹.
- حقیقت، حمیدرضا و شیروودی، مرتضی و قربانی، بهرننگ، (۱۴۰۱)، بررسی ایده مقاومت در اندیشه امام خمینی (ره)، پژوهش‌های انقلاب اسلامی، دوره ۱۱ شماره ۱ - شماره پیاپی ۴۰
- خبر آنلاین، ۶ مهر ۱۳۹۵، رهبر حزب المستقبل یمن در قزوین: انصارالله یمن از رهنمودهای رهبر ایران درس می‌گیرد، کد خبر ۵۸۳۷۳۷
- دکمیجان، هرایر، (۱۳۸۳)، اسلام در انقلاب. جنبش‌های اسلامی معاصر در جهان عرب، احمدی، حمید، شرکت انتشارات کیهان، چاپ چهارم

رحیمی، عبدالرفیع و طاهری، زهرا، (۱۴۰۱)، مناسبات سیاسی - اجتماعی ایرانیان با یمن در سه قرن نخست هجری، انتشار آنلاین از تاریخ ۳۰ فروردین ۱۴۰۱، فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ اسلام (دانشگاه باقرالعلوم)، شناسنامه دیجیتال 10.22081/HIQ.2021.55121.1944

رنجبر، مقصود، (۱۳۷۸)، ملاحظات امنیتی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول

رئیس، محمد، (۱۳۹۵)، تاریخ، عقاید و سیر تحول جنبش انصار الله یمن، موسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور

زکریا، فرید (۱۳۹۴)، «دلیلی بر دخالت ایران در یمن نیست/ عربستان از دولت شیعی می‌ترسد»، خبرگزاری جمهوری اسلامی

سریع القلم، محمود (۱۳۷۹)، «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ بازبینی نظری و پارادایم ائتلاف»، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک

سلطانی، مصطفی، (۱۳۸۹)، تاریخ عقاید زیدیه، قم: نشر ادیان

سلمانیان، حسنعلی و منتظری، مصطفی، (۱۴۰۱)، دکترین مقاومت در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)، دوره ۱۹ شماره ۶۹، فصلنامه علمی مطالعات انقلاب اسلامی، بازدید از سایت ۱۴۰۱/۱۰/۲۹

شیخ حسینی، مختار، (۱۳۹۳)، جنبش انصار الله یمن، قم: انتشارات مجمع جهانی اهل بیت (علیه السلام)، چاپ اول

شیر خانی، علی و ترکی، هادی، (۱۳۹۶)، تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر حوثی‌های یمن، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال چهاردهم، شماره ۵۰، ۷۹-۹۸

صحابی، آذین، (۱۴۰۰)، سرمنشأ توان موشکی انصار الله یمن کجاست؟ ۲۹ دی ۱۴۰۰، سایت خبرگزاری ایرنا، کد خبر: ۸۴۶۱۷۷۴، تاریخ بازدید از سایت: ۱۴۰۱/۹/۲۱

الصلاحي، فواد (۲۰۱۰)، المجتمع و النظام السياسي في اليمن، الفاعلون غير الرسميين في اليمن، مركز الجزيرة للدراسات. (به نقل از شيخ حسيني ۱۳۹۳)

طاقتي، عليرضا و آقايي، هادي، (۱۳۹۸)، مجموعه مقالات گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز/ عزت ملی و روابط خارجی (جلد دوم)، اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب، الگوی نظام انقلابی تمدن ساز.

طلوعی، محمود، (۱۳۹۰)، فرهنگ جامع سیاسی، تهران: انتشارات علم، چاپ چهارم.

فیروزکلانی، عبدالکریم، (۱۳۹۴)، تحلیلی بر مهم‌ترین علل تهاجم نظامی ائتلاف تحت رهبری عربستان سعودی به یمن، پژوهش‌های منطقه‌ای، شماره ۷/بهار ۹۴

محمدی، منوچهر، (۱۳۸۹)، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اصول و مسائل، تهران: نشر دادگستر، چاپ پنجم.

مددی، جواد. (۱۳۹۴). «الزامات رویارویی با ائتلاف سعودی»، فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، سال شانزدهم، شماره ۲، تابستان.

مطلبی جونقانی، محسن و طاقتی، علیرضا و عفاوی، محمدرضا، (۱۳۹۶)، ظرفیت سنجی جنبش انصار الله یمن در عمق‌بخشی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، مجله سیاست دفاعی، سال بیست و ششم، شماره ۱۰۱، زمستان ۱۳۹۶، ۱۰۳-۱۳۲

موثقی، سید احمد، (۱۳۹۶)، «جنبش‌های اسلامی معاصر»، انتشارات سمت، چاپ شانزدهم.

میراحمدی، منصور و احمدوند، ولی محمد، (۱۳۹۴)، «هویت و مبانی فکری جنبش انصار الله در یمن»، فصلنامه اندیشه سیاسی در اسلام، سال اول، ۱۳۹۴ شماره‌های ۲-۳.

میرزاده کوهشاهی، مهدی (۱۳۹۳)، «تحولات یمن؛ کشمکش بازیگران داخلی در سایه رقابت‌های منطقه‌ای»، ماه‌نگار راهبردی دیده‌بان امنیت ملی، شماره سی و سوم، دی ۱۳۹۳.

میلانی، محسن، (۱۳۹۴)، ریاض از نفوذ تهران هراس دارد. حقایق درباره نقش ایران در یمن، منبع: فارن افرز / ترجمه و تخلص: طلا تسلیمی، ۰۲ اردیبهشت ۱۳۹۴، کد خبر: ۱۹۴۶۷۴۵، سایت دیپلماسی ایرانی. تاریخ بازدید ۱۴۰۱/۹/۲۰

نجات، سید علی و موسوی، سیده راضیه و صارمی، محمد رضا، (۱۳۹۵)، راهبرد عربستان سعودی و جمهوری اسلامی در قبال بحران یمن، ۱۳۹۵، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۹، شماره ۳۳، صفحه ۱۳۷-۱۳۹

نجات، سید علی، (۱۳۹۸)، تهاجم نظامی عربستان سعودی به یمن: دلایل و پیامدها، پژوهشنامه اندیشه معاصر، سال دوم، شماره ۲.

نوید ادهم، مهدی، (۱۳۷۸)، فرهنگ و مقاومت فرهنگی، چوگان، چاپ دوم.

هاشم‌پور، پیروز و حقیقی، علی‌محمد، (۱۳۹۹)، رابطه انقلاب اسلامی ایران و محور مقاومت در هویت بخشی به حوثی‌های یمن، پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام شماره زمستان ۱۳۹۹، جلد ۱۰ شماره ۴.

هوشی سادات، سید محمد (۱۳۹۳)، «روابط ایران و یمن؛ چالش‌ها و فرصت‌ها»، وب‌سایت دیپلماسی ایرانی، کد: ۱۹۴۵۲۵۷ قابل‌دسترس در: سایت دیپلماسی ایرانی <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1945257>.

واعظی، حسن، (۱۳۸۸)، استعمارفرانو، جهانی‌سازی و انقلاب اسلامی ایران، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ سوم.

یزدانی، عنایت‌الله، (۱۳۸۶)، ژئوپولیتیک جدید خاورمیانه و رقابت قدرت‌ها، دانش سیاسی، پیاپی ۶، پاییز و زمستان ۸۶، شماره ۲.

Johnsen, Gregory. (2009). "The Six Wars, The National National", in: <http://www.ae/apps/pbcs.dll/artiac>.

Sharqieh, Ibrahim. (2013), "A Lasting Peace? Yemens gong Journey to National Reconciliation", Available at: www.brookings.edu/research/papers/2013/02/11-yemen-nati